

Проявления на процесуалните преклузии при отклоненията от нормалното развитие на гражданското производство във връзка със страните по делото

ст. ас. Боряна Милкова

Summary: *Manifestations of procedural preclusive terms in deviations from normal development of civil proceedings concerning with the parties*

Keywords: *procedural preclusive terms*

ВЪВЕДЕНИЕ

Когато в гражданското производство, освен главните страни, вземат участие и трети лица – допълнително встъпили или привлечени да подпомагат процеса или когато на страната на ищеца или ответника стоят множество от лица. Тогава говорим за усложнено по отношение на страните в процеса развитие на гражданското производство.

ГПК – нов (ДВ, бр. 59 от 20 юли 2007 г.) предвижда множество изисквания относно всяко едно възможно отклонение от типичното развитие на гражданското производство. Сред тези изисквания основно място заемат предвидените срокове, до изтичането на които могат да се предприемат различните видове усложнения в процеса във връзка със страните по делото.

ИЗЛОЖЕНИЕ

1. Встъпване и привличане на трето лице във висиящ исков процес:

Процесуалното положение на третите лица в исковия процес се характеризира с особености. ГПК урежда техните процесуални възможности и обвързаност с последиците от водения между други лица процес.

Допълнителното встъпване и привличането на трето лице в чужд висиящ граждански процес водят до усложняване на същия. При участие на трети лица ще е налице отклонение от нормалното развитие на гражданския процес.

И двете форми на участие на трето лице в чужд висиящ процес се предприемат с цел това трето лице да издейства благоприятно съдебно решение за една от страните. Въпреки това третото лице взема участие в процеса и в защита на собствен си интерес³⁰. Подпомагането е само средството, с което третото лице брани своя интерес³¹. Участието на трето лице може да улесни съда в издирването на истината, тъй като то разширява обсега на фактическия и доказателствения материал по делото³².

Целта на участието на едно трето лице в чуждия процес е да се избегне противоречива съдебна преценка относно едни и същи факти и обстоятелства, ако впоследствие се води процес срещу встъпилото или привлеченото лице. Защото с участието на третото лице се обезпечава процесуално както обратния иск, така и искът, предявен срещу третото лице в отделно производство³³.

Кръгът на лицата, които могат да бъдат привлечени съвпада с тези трети лица, които могат допълнително да встъпят в чуждия висиящ процес. На практика, институтите на привличането и допълнителното встъпване се използват при наличие на регресно притезание на една от главните страни срещу третото лице. То представлява, всъщност, предмета на обратния иск на подпомаганата срещу подпомагащата страна.

³⁰ Силияновски, Д., Гражданско съдопроизводство, Том II, 1948 г. стр. 88.

³¹ Пак там, стр. 91 под линия.

³² Пак там.

³³ Пак там, стр. 105 под линия.

Встъпването и привличането на трето лице са уредени в новия ГПК в Раздел II "Трети лица" на Глава XVI "Отклонения във връзка със страните.

1.1. На допълнителното встъпване е посветен чл. 218 ГПК:

Съгласно уредбата на института по ГПК – отм. допълнително встъпване можеше да бъде предприето до приключване на устните състезания в първата или във въззивната инстанция³⁴. Това законодателно разрешение намира логична опора в смисъла и целите, поради които се предприема встъпването. За разлика от привличането на трето лице, допълнително встъпилото лице взема самостоятелно решение дали да участва или не в чуждия висящ процес. То цели да издейства за подпомаганата от него страна благоприятно решение, но водено и от собствения си интерес. И ако този му интерес ще бъде в пълна степен задоволен, дори третото лице да не участва в първоинстанционното гледане на делото, а направо във въззивното му разглеждане, то въпрос на лична преценка на третото лице е дали и кога да встъпи. И тази възможност ГПК – отм. му предоставяше. Встъпване беше възможно и пред касационната инстанция. В такъв смисъл е била и разпоредбата на чл. 595 от Закон за гражданското съдопроизводство в редакцията му от 1897 г.³⁵

Дали поради ограничената възможност да се твърдят нови факти и обстоятелства и да се сочат и представят нови доказателства във въззивната инстанция според новия ГПК, или поради засиленото изискване за ускоряване на производството, чл. 218 ГПК предвижда допълнително встъпване да може да бъде предприето в кратък преклузивен срок – а именно до приключване на съдебното дирене в първата инстанция. Пред въззивната и касационната инстанция то е недопустимо. С тази промяна законодателят, въщност, си приписва правото на преценка кога третото лице има интерес да встъпи.

Пропускането на този преклузивен срок, в който третото лице може да встъпи в чуждия висящ процес ще доведе до разностранни правни последици – понеже срокът е преклузивен, третото лице губи с изтичането му процесуалната си възможност да встъпи, макар и да има интерес да го стори и във въззивното гледане на делото; имайки предвид причините, които водят до участие на трети лица в чужд процес, невстъпването на третото лице ще влече след приключване на вече висящия процес нов такъв с предмет регресното притезание на една от главните страни по завършилия процес; при липса на трето лице, чиято основна функция в процеса е да подпомогне разглеждането на делото, навеждането на факти и обстоятелства и събирането на доказателства, съдът ще разполага с по-малък по обем доказателствен материал, а веднъж събран той дори няма да може да бъде използван по новозаведеното дело (няма да се постигне процесуална икономия); възможно е съдът да възприеме различни правни изводи относно едни и същи факти, обстоятелства и доказателства³⁶.

Ранната преклузия на правото на едно трето за висящия процес лице да встъпи в същия, едновременно, за да помага на една от главните страни, но и в собствен интерес, неминуемо води до накърняване защитата на правата и законните интереси на третото лице. А в правната доктрина се застъпва становището, че третото лице встъпило или привлечено в чужд процес, водено от собствения си интерес, подпомага въобще процеса, а не само и единствено страната на чиято страна е встъпило или е било привлечено да помага³⁷. Защо тогава възможността на едно трето лице да подпомага развитието и приключването на висящ исков процес е ограничавано, а не подпомагано? Така не се ли накърняват освен интересите на конкретните процесуалноправни субекти, но и на правораздаването въобще?

1.2. Привличането на трето лице в чужд висящ процес е уредено в чл. 219 ГПК:

³⁴ Виж чл. 174 ГПК –отм. и ТР №1 от 2000 г. - Спорни въпроси на въззивното производство, т. 9.

³⁵ Абрашев, П., цит. съч., Том I, стр. 231.

³⁶ Коментар на новия ГПК, стр. 311.

³⁷ Сталев, Ж., цит. съч., стр. 415, стр. 446.

От ищеца то може да бъде предприето както още с исковата молба, така и в първото заседание по делото. Под първо по делото заседание се счита първото открито съдебно заседание. По време на цялото течение на това заседание ищецът може да предприеме процесуалното действие да привлече трето лице в процеса. Това е негово субективно процесуално право, за чието упражняване ГПК предвижда преклузивен срок. Ако ищецът пропусне срока за привличане на трето лице, това му право се преклудира и той не може да стори това в по – късен момент³⁸. Пропускането на срока означава пропускане на онази допълнителна правна защита, която привличането представлява³⁹. Защото, както и при допълнителното встъпване, участието на трето лице в процеса и в хипотезата на привличане, осигурява целената с новия ГПК процесуална икономия. Обратно – неучастието на едно трето лице при наличие на предпоставките за това – ще води по необходимост до ново производство с предмет регресното притезание на една от главните страни към третото лице. Процесуалните действия ще трябва да бъдат предприети повторно при съществуващ риск от различна съдебна преценка на наведените факти, обстоятелства и доказателства.

За ответника чл. 219 ГПК предвижда още по кратък срок за упражняване на процесуалното му право да привлече трето лице в процеса – отговорът на исковата молба. Такъв е и срокът по чл. 586 ЗГС в редакцията му от 1897 г. При стриктно прилагане на разпоредбата, привличането ще бъде редовно извършено, ако се предприеме заедно с друго процесуално действие – отговорът на исковата молба. Но задължение за подаването на отговор на исковата молба ответникът няма. А в този момент от развитието на производството законодателят поставя упражняването на процесуално право в зависимост от подаването на отговор. От разпоредбата може да се направят изводите, че: първо, при липса на отговор на исковата молба ответникът не ще може да привлече трето лице; второ, при подаден отговор на исковата молба без в него ответникът да е упражнил правото си да поиска привличане искане в този смисъл не може да се отправя до съда, макар в срока за отговор.

Законодателят допълнително усложнява и без това нелеката задача на ответника да извърши в кратък преклузивен срок едновременно няколко процесуални действия с изискването на ал. 3 на чл. 219 ГПК. Предявяването на обратен иск срещу привлеченото лице трябва да се извърши заедно с привличането му. И докато за ищеца този срок е първото по делото заседание, когато е премислил и взел предвид и ответниковите възражения и оспорвания с отговора на исковата молба, за другата главна страна този срок вече е настъпил с подаването на отговор. Както и да се погледне на различното процесуално положение на главните страни в процеса, ясно личи неравностойното им положение. Някои автори дори вече възприемат тълкуването срокът за ответника да тече до изтичане срока за отговор на исковата молба⁴⁰.

С това законодателно решение се цели да се предотврати възможността на ответника да пречи на нормалното развитие на производството⁴¹. Предполага се, че след получаване на преписа от исковата молба ответникът има достатъчно време да се запознае с обстоятелствата по делото и да си изясни има ли данни в тях, които да представляват законни основания за привличане на трето лице⁴². Единствено когато обстоятелствата, с които се свързва възможността за привличане, настъпят в течение на процеса, строгото съблюдаване на срока за привличане ще е неоправдано⁴³.

³⁸ И в този смисъл запазва важността си постановката на т. 9 на ТР №1 от 2000 г. - Спорни въпроси на въззивното производство.

³⁹ Силяновски, Д., цит. съч., стр. 106.

⁴⁰ Коментар на новия ГПК, стр. 313.

⁴¹ Абрашев, П., цит. съч., Том I, стр. 255.

⁴² Пак там.

⁴³ Пак там.

Законът установява срокове за привличането главно с цел да избегне забавянето на процеса, което вреди на интересите на страните⁴⁴. От тази гледна точка според проф. Абрашев съдът не би трябвало служебно да повдига въпроса за просрочие на молбата за привличане на трето лице в процеса. Напротив – за да се произнесе съда по въпроса за спазване срока за привличане, трябва да има възражение за просрочие от другата страна по делото⁴⁵.

Когато се разсъждава за правата на ищеца и ответника в производството, когато се следи дали са накърнени и каква защита получават, не бива да се забравя, че срокът за привличане, както и срокът за встъпване са определени преди всичко в интерес на третото лице. То участва в чуждия висящ исков процес не само като подпомагачо някоя от главните страни лице, но и в собствен интерес. И този негов интерес трябва да бъде бранен равностойно с интереса на главните страни. В този смисъл, ранната преклузия на правото да се встъпи или да бъде извършено привличане във висящия процес рефлектира и върху правото на защита и на третите лица. За тях не е безразлично дали ще водят нов процес като главна страна в него или ще участват във вече започнало производство между други лица.

Интересът на третото лице може дори да не е свързан по необходимост от активно участие в чуждия исков процес. Независимо дали ще твърди факти и обстоятелства, дали ще сочи и представя доказателства, дали ще предприема позволените му от ГПК процесуални действия вместо страната на която помага, дали ще замести последната или не, то ще бъде обвързано най-малкото от силата на мотивите в отношенията си с подпомаганата страна и със силата на присъдено нещо в отношенията си с насрещната страна в процеса. В отменената уредба на третото лице беше предоставена възможността да участва или не в гледането на делото. В новия процесуален кодекс не е възприета разпоредбата на чл. 176, ал.1, изр. трето ГПК - отм., според която на привлеченото лице е предоставена преценката дали да встъпи или не.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Водещата цел на новия ГПК е постигане на бързина и процесуална икономия, процесуално дисциплиниране на участниците в производството да участват активно в разглеждането на делото и да упражняват своевременно предоставените им процесуални права. Дали тази цел ще бъде постигната чрез въведените процесуални преклузии ще покаже прилагането на кодекса в течение на времето.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Абрашев, П., Гражданско съдопроизводство (лекции), Том I, Том II, Сф. Придворна печатница, 1910 г.
2. Иванова, Р., Пунев, Бл., Чернев, С., Коментар на новия Граждански процесуален кодекс, ИК Труд и право, Сф. 2008 г
3. Силяновски, Д., Гражданско съдопроизводство, Том II, 1948 г.
4. Сталев, Ж., Мингова, А., Попова, В., Иванова, Р., Българско гражданско процесуално право, Сиела, Осмо допълнено и преработено издание, Сф. 2004 г.
5. ТР №1 от 2000 г. - Спорни въпроси на въззивното производство, т. 9.

За контакти:

Ст. ас. Боряна Милкова, Катедра „Частноправни науки“, Юридически факултет, Русенски университет „Ангел Кънчев“, b.milkova@mail.bg

⁴⁴ Пак там, стр. 258.

⁴⁵ Пак там.